

De organisatie van de sport in Vlaanderen

Veerle De Bosscher

De organisatie van de

SPORT IN VLAAN DEREN

The title 'SPORT IN VLAAN DEREN' is rendered in a large, bold, black sans-serif font. The word 'IN' is enclosed within a black circle. Various white silhouettes of athletes are integrated into the letters: a soccer player in the 'S', a martial artist in the 'T', an archer in the 'V', a golfer in the 'L', a soccer player in the 'A', a basketball player in the 'D', a skier in the 'R', and a cyclist in the 'N'.

| OWL PRESS |

**Opgedragen aan
PAUL DE KNOP**

**6de
herziene
editie**

Woord van dank

Dit boek is tot stand gekomen in samenwerking met Paul De Knop. Hij doceerde het vak organisatie van de sport in Vlaanderen gedurende meer dan 20 jaar aan de VUB. Paul was van 2004-2008 decaan van de Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie en nadien gedurende 8 jaar rector aan de VUB (tot 2016). Op handen gedragen door studenten. Hij stond aan de wieg van twee fitnesscentra op de VUB-campusen, van het rugby- en atletiekcentrum, de U-residence, het zwembad, het Learning and Innovation Center en de Internationale Studenten Campus. Hij was de oprichter van het programma ‘Topsport en studie’ aan de VUB (sinds 1998), dat inmiddels uitgroeide tot een schoolvoorbeeld voor andere universiteiten en hogescholen.

In de sportwereld was hij een visionair voor het sportbeleid en management in Vlaanderen, alsook internationaal. Als voormalig voorzitter van Sport Vlaanderen, het toenmalige Bloso, en voormalig Adjunct-kabinetschef van de Vlaamse minister van Sport legde hij de basis voor vele decreten en structuren die vandaag nog gelden, wat in dit boek uitvoerig wordt besproken. Hij was ook voormalig voorzitter van het GO!-onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap en medestichter van Double Pass, een spin-off van de VUB die kwaliteit van de jeugdopleidingen in de sport evalueert en verbetert.

Paul De Knop was veel meer dan een professor, een decaan, een rector, een stichter, een bestuurder. Hij was een charismatisch leider, een manager, een projectontwikkelaar. Een denker, een durver en een doener. Iemand met een onbeschrijfelijk doorzettingsvermogen en enorme verantwoordelijkheidszin. Een optimist zoals er geen twee bestaan. Een harde werker. Een wereldburger. Hij keek vooruit, schatte situaties snel in. Hij leerde mensen om een uitdaging niet uit de weg te gaan. Wees ambitieus, je zal niet hoger springen als de lat te laag wordt gelegd. Geen berg te hoog, geen uitdaging te straf. Hij plaatste zelfs een VUB-vlag op de Mount Everest, het hoogste punt ter wereld. Hij was efficiënt, professioneel,

oplossingsgericht, vastberaden, strijdvaardig en daadkrachtig. Steeds luisterbe-
reid, genereus en integer. Aimabel. Alles deed hij met een enthousiasme dat zeer
aanstekelijk werkt. Heel betrouwbaar, zeer stipt, steeds oprecht, een man van
zijn woord. Altijd loyaal, begaan met anderen, iemand met een groot hart voor
collega’s, vrienden en familie.

In augustus 2022 heeft hij een zware en lange strijd tegen kanker verloren. De
VUB zal hem missen. De faculteit LK mist hem. De Sport mist hem. We blikken
met grote dankbaarheid terug op zijn vele verwezenlijkingen.

Uit respect en dank.

Veerle De Bosscher

Inhoud

Woord van dank	5
1 Wat is sport?	11
1. Inleiding	11
2. Interpretaties van sport	12
3. Sport in verschillende tijden en op verschillende plaatsen	13
4. Classificaties van sport	14
4.1. Het ontstaan van de sporten: classificatie van Claeys	15
4.2. Motieven om te sporten: classificatie volgens Crum	16
4.3. Classificatie op basis van de wijze van sportbeoefening: een piramidaal en kerkmodel	18
4.4. Classificatie op basis van aantal deelnemers	23
4.5. Classificatie op basis van fysiologische reacties	23
5. Prestatiegerichte versus recreatiegerichte sport	25
6. Besluit	27
2 Het belang van sport voor de samenleving	29
1. Inleiding: motieven om aan sport te doen	29
2. Is sport belangrijk? The Human Capital Model	32
2.1. Fysiek kapitaal	33
2.2. Emotioneel kapitaal	36
2.3. Individueel kapitaal	36
2.4. Sociaal kapitaal	38
2.5. Intellectueel kapitaal	41
2.6. Financieel kapitaal	41
3. Besluit	49

3 Veranderingen in de samenleving: impact op de sport 53

1. Inleiding	53
2. Demografische veranderingen	54
3. Maatschappelijke veranderingen	58
3.1. Toename van de vrije tijd	58
3.2. Veranderingen in de levensomstandigheden van de mens	60
3.3. (Sociale) Media	63
3.4. Digitalisering	66
3.5. Klimaat	67
4. Besluit	67

4 Veranderingen binnen de sport 69

1. Inleiding	69
2. Democratisering van de sport	70
3. Commercialisering van de sport	71
4. Gewijzigde sportparticipatie	73
4.1. Trendanalyse sportdeelname	73
4.2. Sportdeelname naargelang leeftijd en geslacht	76
4.3. Sportdeelname naargelang frequentie	78
4.4. De organisatiecontext: clubsport versus ongeorganiseerde sportbeoefening	81
4.5. Sportvoorkeuren in Vlaanderen	84
4.6. De opkomst van de recreatiesport	86

5 Algemeen besluit 89

6 Inleiding: De structuur van het sportlandschap 91

1. De Belgische staatsstructuur	94
---------------------------------	----

7 Lichamelijke opvoeding op school 99

1. De lichamelijke opvoeding op school	99
2. De structuur van het onderwijs in Vlaanderen	100

2.1. De beleidsstructuren	100
2.2. De onderwijsnetten	101
2.3. De verschillende onderwijsniveaus	102
3. Het vak lichamelijke opvoeding binnen het onderwijs	104
3.1. De Bond voor Lichamelijke Opvoeding (BVLO)	107

8 De ongeorganiseerde of los georganiseerde sport 109

1. De ongeorganiseerde sportbeoefening	110
2. De sport op vakantie	110
3. Het commerciële sportaanbod	111
4. De occasionele sportbeoefening in andere organisaties	113
5. Conclusie: sectoren in de sport	114

9 De overheidsstructuren die zich met sport inlaten 115

1. Op lokaal niveau: de gemeentelijke sportstructuren	116
1.1. Historisch: het cultuurpact	116
1.2. Historiek van de gemeentelijke sport	118
1.3. Het gemeentelijk sportbeleid	119
1.4. Regelgeving voor een gemeentelijk sportbeleid	123
2. Op provinciaal niveau: de provinciale sportstructuren	133
2.1. Inleiding	133
2.2. Historisch: het provinciale sportbeleid	133
2.3. Huidig beleid, het provinciale sportbeleid afgeschaft (2016)	134
3. Op gewestelijk/landelijk vlak: het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en Sport Vlaanderen	135
3.1. Historiek van het Vlaamse sportbeleid	135
3.2. Het huidige Vlaams sportbeleid: beleidsadvies en uitvoering	148
3.3. Sportbeleid overstijgende initiatieven	170
3.4. De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC): sportdienst voor het Brusselse grondgebied	172
3.5. NADO Vlaanderen	176
3.6. Overige decreten binnen het Vlaams sportbeleid	176
3.7. Overige departementen van de Vlaamse Gemeenschap die zich met sport inlaten	178

4. Op nationaal (federaal) niveau	179
4.1. Ministerie van Binnenlandse Zaken	179
4.2. Ministerie van Landsverdediging	180
4.3. Ministerie van Verkeer en Infrastructuur	180
4.4. Ministerie van Justitie	180
5. Op Europees (internationaal) niveau	180
5.1. Europees: Raad van Europa en de Europese Unie	181
5.2. Internationaal: UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)	192

10

De private sportstructuren

195

1. Op lokaal niveau: de sportclubs	196
1.1. Wat is een sportclub?	197
1.2. Kenmerken van sportclubs	198
1.3. Structuur en werking van een sportclub	201
1.4. Vrijwilligers in de sportclubs	206
1.5. Problemen waarmee sportclubs te maken hebben	217
2. Op provinciaal en gewestelijk (Vlaams) niveau	220
2.1. De sportfederaties en hun provinciale afdelingen	220
2.2. Andere gesubsidieerde organisaties in het Vlaams sportbeleid	251
3. Op federaal (nationaal) niveau	267
3.1. De nationale sportkoepels van de federaties	267
3.2. De overkoepelende federale structuur BOIC	268
4. Op internationaal niveau	272
4.1. De internationale sportfederaties	272
4.2. Het Internationaal Olympisch Comité (IOC)	273
4.3. Het World Anti-Doping Agency (WADA)	275
5. Tot slot ...	276

11

Geldstromen binnen de sport in Vlaanderen

279

Referenties

283

1

Wat is sport?

Doelstellingen van dit hoofdstuk

Aan het einde van dit hoofdstuk moet je in staat zijn om:

- Inzicht te hebben in de definiëring van sport en sport te kunnen classificeren naargelang verschillende denkwijzen
- De verschilpunten tussen prestatiegerichte sport en recreatiegerichte sport te identificeren

1. Inleiding

In zekere zin behoeft het woord sport geen verdere uitleg te krijgen. Iedereen begrijpt elkaar wanneer er over sport gesproken wordt. Maar wat is sport eigenlijk? Hoe kunnen we sport definiëren? Hoe kan een overheid beslissen wanneer een sport ondersteuning moet krijgen?

Een beklimming van de Mount Everest is voor velen een sportieve uitdaging. Echter, een stadswandeling doorheen Brussel wordt niet aanzien als sportbeoefening. Nochtans gaat het hier in beide gevallen om een vorm van ‘wandelen’. En wanneer je gaat joggen heb je een hartslag van 150 slagen/minuut, dus volgens exacte wetenschappers doe je dan aan sport. Maar wanneer je enorm opgewonden

geraakt bij het bekijken van een spannende wedstrijd voetbal vanuit je luie zetel, stijgt de hartslag ook boven de 150 slagen/minuut. Is dit dan ook sport?

Dit geeft aan dat het definiëren van sport geen eenvoudige taak is. Want wat sport is, hangt af van aan wie je het vraagt, wanneer je het vraagt en waar je het vraagt. Niet iedereen interpreteert sport op eenzelfde wijze en de ideeën over sport variëren naargelang tijd en plaats. Dit betekent dat er geen universele overeenstemming bestaat wat betreft de betekenis, de opzet en de organisatie van sport.

2. Interpretaties van sport

Het ideale beeld dat een persoon van sport heeft, varieert naargelang de waarden die deze persoon als uitgangspunt hanteert. De medicus bijvoorbeeld zal gezondheid als waarde hanteren. In zijn context bekijkt hij lichamelijke activiteit als een fysiek waarneembaar gedrag, waarbij hij als observatiepunten hartslag, spierkracht, lenigheid, ... hanteert.

Anderzijds impliceert lichamelijke activiteit ook een betrokkenheid. Er is dan sprake van een betekenisvol gedrag van een zich bewegend individu. In dit verband kan de manier van bewegen (en ook de houding) gezien worden als uitdrukking van een eigen persoonlijkheid en van de relatie met de omgeving en de maatschappij (waarden en normen) waarin men leeft.

Het kan zelfs zijn dat wat sommigen als sport beschouwen, door anderen radicaal wordt afgewezen (bv. beroepssport = arbeid of sport?).

3. Sport in verschillende tijden en op verschillende plaatsen

Doorheen de geschiedenis werden sportactiviteiten integraal gerelateerd aan relaties en machten in een samenleving. Door de veranderingen van deze relaties en machten zijn de betekenis en de organisatie van sportactiviteiten doorheen de tijd grondig gewijzigd.

In de prehistorische tijden was er geen sport zoals wij deze vandaag kennen. Fysieke activiteit was in die tijd verbonden met jacht en overleven, en de expressie van het geloof. Mensen jaagden er voor voedsel en gebruikten soms hun fysieke krachten om zich te verdedigen of om sociale controle over anderen te verwerven.

In het oude Griekenland waren spelen en wedstrijden gebaseerd op mythologische en religieuze overtuigingen. Deze spelen richtten zich naar de interesses van jonge mannen uit de hogere sociale klassen. Echter, wanneer de realisatie van deze georganiseerde spelen politieke afmetingen aannam, werden atleten uit lagere sociale klassen gerekruteerd voor deelname, en dit mits betaling. Deze vorm van professionalisme leunt zeer sterk aan bij de hedendaagse betaalde, professionele sport. Hoewel alle overige kenmerken van sport in die tijd duidelijk geen overeenkomsten vertonen met de hedendaagse sport.

De Romeinse sportevenementen echter benadrukten het massa-entertainment. Deze evenementen werden georganiseerd om de macht van de politieke leiders te vieren en om de gemoederen te bedaren van de werkloze massa uit de Romeinse steden. De meeste atleten die voor deze evenementen werden gerekruteerd, waren slaven die hun leven riskeerden met een ander of met een wild dier. Deze sport-spektakels verdwenen echter met de val van het Romeinse rijk.

De sportactiviteiten in Europa tijdens de middeleeuwen reflecteerden de geslachten- en statusverschillen van de maatschappij in die tijd. Terwijl de boeren plaatselijke volksspelen beoefenden in hun dorp, was de hogere 'society' betrokken in toernooien en spelen. Dit patroon vinden we trouwens ook terug gedurende de renaissance in de meeste delen van Europa.

Bekijken we de sport in Vlaanderen, dan zien we dat tot ongeveer 1965 het bewegingsculturele landschap eenvoudig en overzichtelijk was. Tot die tijd was sport vrijwel identiek aan verenigingssport. Deze sport kende haar oorsprong in Engeland in de 19de eeuw met het ontstaan van de Engelse sport in de public schools. Onder invloed van de industrialisatie en rationalisatie ontwikkelde de sport zich tot een sport met strakke reglementering en organisatie. Sport stond in die tijd voor de bewegingscultuurvorm van de wedstrijd en was een domein waarin vooral plaats was voor de vitale, motorisch vaardige en strijdbare mens. Het was een bij uitstek ‘jong-menselijke activiteit’ en dan vooral een activiteit voor de jonge man. Daarom wordt van de sport van toen wel gezegd dat zij meritocratisch was omdat zij vooral bestemd was voor en afgestemd was op mensen met sportieve merites.

Maar vandaag de dag staat sport niet langer meer voor wedstrijdssport, maar ook voor topsport, gezelligheidssport, recreatiesport, avontuursport, gezondheidssport, enzovoort. Sport is niet langer een typisch ‘jong-menselijke activiteit’, maar een activiteit voor jong en oud, man en vrouw, validen en mindervaliden. Sport is niet alleen meer verenigingssport, maar een artikel dat op meerdere markten en door uiteenlopende instanties wordt aangeboden. Hierdoor is enerzijds het aantal sportdeelnemers in de laatste decennia spectaculair toegenomen en anderzijds het sportaanbod gevarieerder geworden waarbij sport een divers publiek aanspreekt.

De variëteit in menselijke culturen bewijst dat sport in alle perioden en in alle tijden van de samenleving steeds zijn eigen kenmerken heeft gekend, bestempeld door de culturele en maatschappelijke aspecten van die welbepaalde samenleving.

4. Classificaties van sport

Zoals hierboven beschreven heeft sport geen eenduidige en allesomvattende definitie. De definiëring van sport hangt af van verschillende factoren: de tijdsgeest, de subjectieve perceptie, de geografische locatie, gezondheid gerelateerde criteria, het niveau en de intentionaliteit (Scheerder et al., 2022). Ten eerste is de tijdsgeest waarin men leeft een bepalende factor, waarbij bewustzijn van sportparticipatie de laatste decennia aan belang heeft gewonnen en meer diverse bewegingsactiviteiten als sport worden beschouwd. Ten tweede is de definitie van sport persoonsafhan-

kelijk en zal sport dus ook een andere invulling krijgen naargelang de persoon in kwestie. De geografische locatie is een derde belangrijke factor. In mediterrane Europa bijvoorbeeld wordt sport meer als formele participatie in clubverband beschouwd terwijl westerse landen gezondheidsgerichte sportdeelname zoals wandelen ook als sport beschouwen. Ten vierde, met gezondheid gerelateerde criteria worden er waarden gehecht aan sport met betrekking tot duur en intensiteit die minimaal gehaald dienen te worden zodat sport positieve gezondheidseffecten teweeg kan brengen. Een vijfde belangrijke factor in de definitie van sport is het bepalen van het niveau van sportbeoefening: recreatieve of competitieve sportbeoefening. Als laatste kunnen we ook de intentionaliteit van sportbeoefening in rekening brengen. Dit brengt in rekening in welke mate de sportbeoefening al dan niet gepland of gestructureerd is.

Eén manier om sporten te definiëren en groeperen op basis van gelijkaardige en/of typische kenmerken, is het categoriseren. Hierbij worden sporten gegroepeerd met als doel een onderscheid te maken van verschillende sportsoorten, wat kan leiden tot een beter inzicht. Doch ook hier treft men in de literatuur een diversiteit van meningen en indelingen aan: naargelang de ontstaansgronden, naargelang de motieven en naargelang de organisatievorm. In wat volgt worden een aantal classificaties van sport weergegeven die evolueerden in de tijd.

4.1. Het ontstaan van de sporten: classificatie van Claeys

Hierna volgt een classificatie steunend op de **ontstaansgronden** van de sporten (Claeys, 1982). Op deze basis worden de sporten in hoofddorde in drie soorten ondergebracht, namelijk spelsporten, overlevingssporten en bewegingssporten.

Spelsporten:

Dit zijn spelen en ontspanningsvormen die hun plaatselijk karakter geleidelijk verloren hebben en waarin na een tijdje nationaal georganiseerde competities ontstonden. Onderscheid wordt gemaakt tussen ploeg- en individuele spelsporten. Binnen deze spelsporten worden de ploegsporten verder opgesplitst naargelang de beoefening in hoofdzaak binnen of buiten gebeurt c.q. zaalploegspelsporten (bv. basketbal, minivoetbal, ...) en veldploegspelsporten (bv. voetbal, honkbal, ...). Bij de individuele spelsporten maakt men een onderscheid afhankelijk van het

gebruiksmiddel, namelijk slagbalsporten (bv. tennis, badminton, ...) en balsporten (bv. biljart, golf, ...).

Overlevingssporten:

Deze bestaan uit activiteiten die noodzakelijk waren voor de vroeger levende mensen om te kunnen overleven. Nadat de levensnoodzaak ervan geleidelijk wegviel, werden die activiteiten in de vrijetijdsbesteding verder beoefend als ‘sport’. We onderscheiden hierin drie categorieën, namelijk vechtsporten (bv. boksen, schermen, ...), hengelsport (vissen) en tot slot schietsporten die we verder kunnen onderverdelen in boogschieten (bv. liggende wip, ...) en vuurwapensporten (bv. jagen en doelschieten).

Bewegingssporten:

Dit zijn sporten waarbij men zich voortbeweegt. Ze worden opgedeeld in sporten met of zonder verplaatsingsmiddel. Bewegingssporten zonder verplaatsingsmiddel zijn wandelen, zwemmen, dansen, yoga, krachtsporten (bv. bodybuilding), atletiek, gymnastiek, speleologie en bergbeklimmen. Bewegingssporten met verplaatsingsmiddel zijn schaatssporten (bv. rolschaatsen, alpineski, ijsschaatsen, ...), fietssport, paardrijden, watersporten (bv. waterskisport, kajak, zeilen, ...), luchtsporten (valschermspringen, zweefvliegen, ...) en gemotoriseerde sporten (bv. autosport, motorsport, ...).

4.2. Motieven om te sporten: classificatie volgens Crum

Crum (1991) maakte een classificatie van sport waarbij werd uitgegaan van de motieven van de sporter enerzijds, en waarbij tevens de organisatiewijze op de achtergrond werd meegewogen. Hij maakt een onderscheid tussen:

Topsport: Motief: het absoluut presteren, status en inkomen.

Wedstrijdsport: Motief: gezamenlijke ervaring van spanning van de wedstrijd, subjectief presteren, ontspanning en sociaal contact.

Recreatiesport: Motief: sportieve recreatie, gezamenlijkheid en ontspanning.

Fitnesssport: Motief: fysieke fitness en gezondheid.

Avontuursport: Motief: avontuur en spanning.

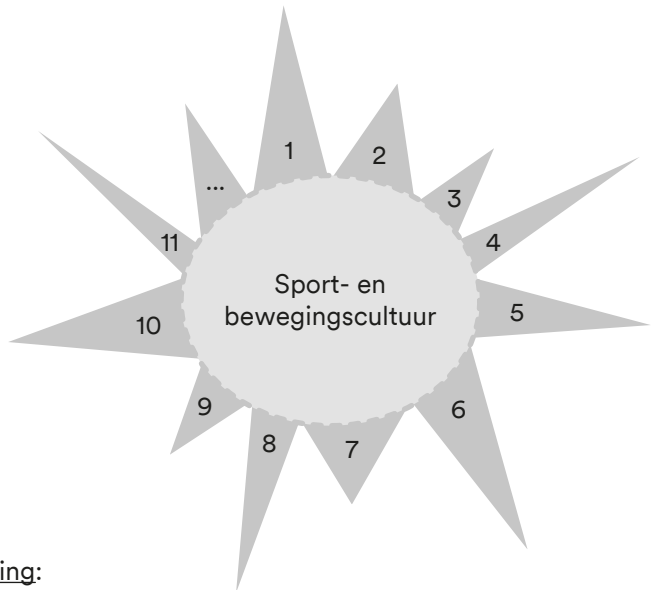
Lust-, pret- en pleziersport: Motief: exclusief plezier.

Cosmetische sport: Motief: het uiterlijk.

Gebaseerd op het model van Crum, stelt Scheerder (2007) deze classificatie voor als een ster, die toelaat om de huidige diversiteit en heterogeniteit van de sport- en bewegingscultuur te visualiseren (figuur 1). De doelstelling van dit model bestaat er onder meer in om de verscheidenheid van de recreatieve sportbeoefening in beeld te brengen, wat men in het piramidale sportmodel (zie verder) niet terugvond. Naast de genoemde categorieën van Crum (1-2-3-6-8-11, voegt Scheerder onder andere volgende toe:

4. de glijsport
5. de mediasport
7. de showsport
9. vakantiesport
10. vermaaksport.

Figuur 1 Het stermodel (Scheerder et al., 2011)

Toelichting:
1 = avontuursport, 2 = cosmetische sport, 3 = fitnesssport,
4 = glijdsport, 5 = mediasport, 6 = pretsport, 7 = showsport,
8 = topsport, 9 = vakantiesport, 10 = vermaaksport, 11 = wedstrijd sport,
enzovoort (cf. Crum, 1991; Loret, 1995; Vanreusel & Scheerder, 2000)

4.3. Classificatie op basis van de wijze van sportbeoefening: een piramidaal en kerkmodel

Er bestaan ook verschillende modellen in de literatuur om de verscheidene sportvormen te classificeren naargelang de wijze waarop of de context waarin ze beoefend worden. Elk model hanteert vaak ook zijn eigen terminologie. Eén van de meest gehanteerde modellen om de diverse sportvormen weer te geven is het ‘piramidale sportmodel’. Het piramidale sportmodel (figuur 2) gaat uit van een perfecte samenhang en beïnvloeding tussen de top en de basis van de piramide, resulterend in de zogenoemde ‘double pyramid theory’ (IOC, 2000). Dit is een traditioneel sportmodel dat het hele sportgebeuren als een soort ‘afvallingskoers’ ziet en erop gericht is enkele atleten tot de (smalle) top te brengen.

De leuze is: ‘winnen en de beste te zijn’. De beste competitiesportbeoefenaars hebben de mogelijkheid door te stromen naar de hiërarchische top. De brede lagen der recreatiesportbeoefenaars en der sportieve recreanten worden daarbij beschouwd als een noodzakelijke selectiebasis voor vers talent.

Figuur 2 Het piramidale sportmodel

Verklaring van de termen die in dit model gehanteerd worden:

Topsport:
Het beroepsmatig c.q. semi-beroepsmatig beoefenen van een tak van sport, waarbij hetzij het niveau, hetzij de feitelijke prestatie, dan wel beide, financieel worden gehonoreerd.

Competitiesport:
De sport die op verschillende prestatieniveaus in de sportbonden wordt georganiseerd en in de eerste plaats is gericht op de prestatie die in een wedstrijd wordt geleverd.

Recreatiesport:

Die vormen van wedstrijd die, met inachtneming van de officiële regels en binnen de sportverenigingen, in de eerste plaats worden bedreven om de ontspanning en het sociale contact.

Sportieve recreatie:

Een vorm van recreatie die sport- en spelvormen gebruikt zonder stringente binding aan officiële regels, niet in georganiseerd wedstrijdverband plaatsvindt en een incidenteel karakter kan dragen.

Bewegingsrecreatie:

Die vormen van recreatie waar beweging bij komt kijken.

Spel, spelend bezig zijn:

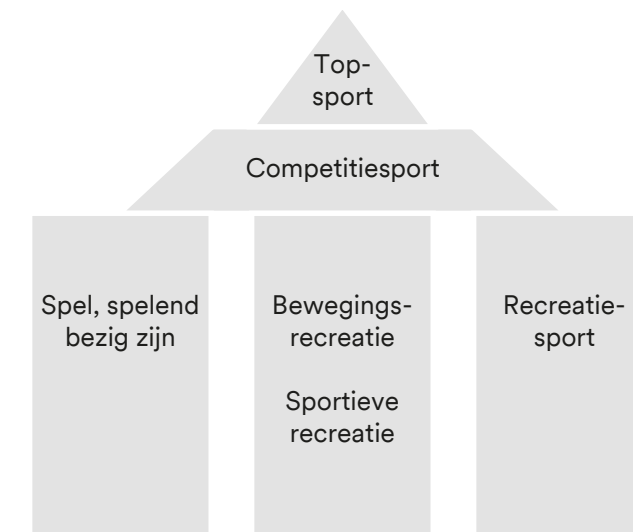
Een niet, althans niet geheel, op de levensernst betrokken activiteit, die zichzelf tot doel heeft en die gekenmerkt wordt door de vrijheidsbeleving en het lustgevoel dat erdoor wordt opgewekt.

Recreatie:

Het geheel van activiteiten die leiden tot de ontspanning.

Dit model wordt vanuit de literatuur vaak ter discussie gesteld, met name vooral vanuit de recreatieve sportsector. Er is heel wat twijfel over de wederzijdse relatie tussen topsport en breedtesport. De stelling is namelijk dat topsport niet kan zonder een aanvoer vanuit de breedtesport. Maar het merendeel van de breedtesport heeft de topsport niet nodig om zijn sport te kunnen beoefenen. Van een gelijke, wederzijdse beoefening is aldus geen sprake. Voorts vindt een topsporter zijn *roots* wel in de clubsport, maar zelden in de recreatieve sport. Een groot aandeel van de bevolking doet aan recreatiesport en dit staat los van competitiesport. Een meer eigentijdse en aangepaste voorstelling van het piramidale sportmodel ziet er eerder uit als een ‘piramidaal bouwsteenmodel’ (figuur 3).

Figuur 3 Het piramidale bouwsteenmodel

Omdat de competitiesport en recreatiesport verzuilen, stellen Vos en Scheerder (2013) dit nog extremer voor in hun ‘kerkmodel’ (figuur 4), waarbij de hiërarchie tussen competitiesport en recreatiesport wordt weggelaten. Hierbij wordt nog een extra term gebruikt, namelijk ‘prestatiesport’:

Topsport:

Professionele sportbeoefening. Sportbeoefening is internationaal georiënteerd en voltijdse beroepsactiviteit.

Competitiesport op hoog niveau:

Professionele sportbeoefening waarbij beoefening niet noodzakelijk plaatsvindt op internationaal niveau of als betaalde activiteit.

Prestatiesport:

Breedtesport met actieve deelname aan sport en waarbij prestaties en wedstrijden centraal staan. Sport kan zowel in clubverband als buiten clubverband beoefend worden, waarbij prestatie en wedstrijden centraal staan.

Participatiesport:

Breedtesport waarbij sportparticipatie ook centraal staat maar waarbij vooral de focus gelegd wordt op recreatieve vormen van de sportbeoefening met voldoende aandacht voor gezelligheid, avontuur, plezier en gezondheid.

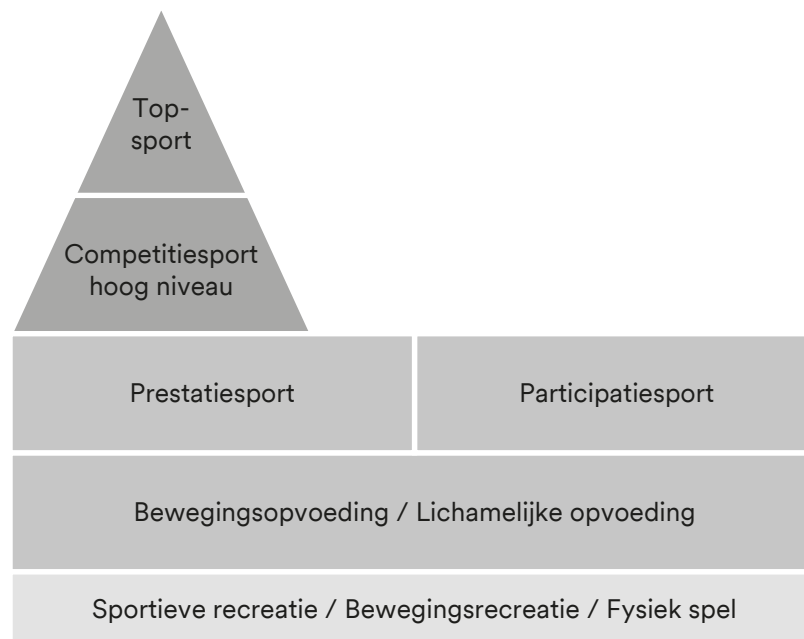
Bewegingsopvoeding / lichamelijke opvoeding:

Verplichte vorm van sport die deel uitmaakt van het onderwijsprogramma en dat geen deel uitmaakt van de vrijetijdsbesteding. Dit kan zowel gaan over de verplichte lessen tijdens het primaire en secundaire onderwijs, de sportbeoefening die deel uitmaakt van de opleiding voor hogeschool- en universiteitsstudenten, als sport uitgeoefend voor een specifiek beroep.

Sportieve recreatie/ bewegingsrecreatie /fysiek spel:

Laagdrempelige sportbeoefening die vaak beoefend wordt met het gezin, de buurt of de jeugdbeweging.

Figuur 4 Het kerkmodel van de sport (Scheerder & Vos, 2013)

4.4. Classificatie op basis van aantal deelnemers

Molanorouzi et al. (2015) delen sporten in op basis van het aantal personen dat nodig is om de sport te kunnen beoefenen. Hierbij kunnen we volgende sporten onderscheiden: individuele sporten (alleen te beoefenen, te beoefenen zonder directe tegenstrever), duosporten (één directe tegenstander nodig) en team gerelateerde sporten (ten minste twee tegenstanders nodig).

Individuele sporten:

- Lifestyle sporten: zonder competitieve doelstellingen, fitness georiënteerd en flexibel van aard. Voorbeelden hiervan zijn joggen, aerobics, spinning, ...
- Clubgeorganiseerde sport, al dan niet met competitief karakter, zoals atletiek en zwemmen.
- Outdoor sport in openlucht, niet noodzakelijk competitief of clubgebonden: zeilen, klimmen, ...

Duosporten:

- Racketsporten (één directe tegenstander waarbij een racket wordt gebruikt om een bal of pluim te raken) zoals tennis, squash, padel en badminton.
- Vechtsporten of ‘martial arts’ zoals taekwondo en judo.

Teamsporten:

- Twee ploegen met minstens 2 deelnemers, vaak georganiseerd van aard, zoals voetbal, rugby en volleybal.

Deze classificatie heeft ook beperkingen. Want wat doe je bijvoorbeeld met wielrennen en wielerploegen: is dat een individuele sport of een ploegsport? Zijn aflossingsnummers in atletiek (vb. 4x100m) of zwemmen individuele sporten of ploegsporten?

4.5. Classificatie op basis van fysiologische reacties

Niebauer et al. (2018) delen sporten in op basis van de korte termijn fysiologische reacties (hartslag en bloeddruk) enerzijds en het effect op de lange termijn op het hart anderzijds (figuur 5). De onderverdeling is als volgt:

Skill sports

- Vaardigheden zijn belangrijk voor het beoefenen van de sport
- Korte termijn: matige verhoogde bloeddruk en hartslag bij inspanning
- Lange termijn: geen effect op het hart

Power sports

- Kracht is belangrijk voor het beoefenen van de sport
- Korte termijn: hoge bloeddruk en hartslag bij herhaalde uitvoering
- Lange termijn: het hart wordt krachtiger en neemt matig toe in grootte

Mixed Sports

- Afwisselende dynamische en statische momenten van beoefening.
- Duur en intensiteit van de activiteit hangt af van het type sport en de rol / positie van de deelnemer binnen de sport
- Korte termijn: gefaseerde verhoging van hartslag en bloeddruk tot maximale waarden, afwisselend met rust
- Lange termijn: het hart wordt groter en neemt matig toe in kracht.

Endurance Sports

- Uithoudingssport: lange en intensieve inspanning
- Korte termijn: toename hartslag en bloeddruk voor meerdere uren
- Lange termijn: het hart wordt groter en neemt toe in kracht

Figuur 5 Classificatie volgens acute en lange termijn impact (Niebauer et al., 2018)

Sportdisciplines							
 Vaardigheid		 Kracht		 Gemengd		 Uithoudings- vermogen	
HARTSLAG	+/++	HARTSLAG	++	HARTSLAG	++/+++	HARTSLAG	+++
BLOEDDRUK	+	BLOEDDRUK	+++	BLOEDDRUK	++	BLOEDDRUK	++
HARTMINUUTVOLUME	+	HARTMINUUTVOLUME	++	HARTMINUUTVOLUME	++/+++	HARTMINUUTVOLUME	+++
TRAININGSVOLUME	–	TRAININGSVOLUME	+	TRAININGSVOLUME	++	TRAININGSVOLUME	+++
HARTREMODELLERING	–	HARTREMODELLERING	+	HARTREMODELLERING	++	HARTREMODELLERING	+++
• Boogschieten • Auto-/motorracen • Curling • Paardensport • Golf • Zeilen • Schieten • Tafeltennis		• Alpineskiën • Bobsleeën • Discuswerpen/ speerwerpen • Kogelstoten • Snowboarden • Sprint • Waterskiën • Gewichtheffen • Worstelen		• Basketbal • Cricket • Schermen • Voetbal • Handbal • IJs-/veldhockey • Rugby • Voetbal • Tennis • Waterpolo • Volleybal		• Kanoën • Langlaufen • Wielrennen • Midden- en lange- afstandszwemmen • Midden- en lange- afstandslopen • Midden- en lange- afstandsschaatsen • Vijfkamp • Roeien • Triatlon	

Elk van de genoemde modellen leidt tot nieuwe discussies over wat sport is en hoe men sport kan indelen. Dit hangt steeds af vanuit welk perspectief je sport bekijkt.

5. Prestatiegerichte versus recreatiegerichte sport

Verdergaand op de verschillende classificaties van sport, kunnen we sport indelen in enerzijds de prestatiegerichte en anderzijds de recreatiegerichte sport. Opnieuw kan hier een onderscheid worden gemaakt tussen de motieven van de sportbeoefening, de wijze waarop ze beoefend wordt, de wijze waarop ze aangeboden wordt, de gevolgen en de kosten. Tabel 1 geeft een overzicht van verschillen tussen prestatie- en recreatiegerichte sport.